

Nr 40.

Ankom till Riksdagens kansli den 10 mars 1913 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra kronofogdebostället Väderstad nr 5 i Östergötlands län jämte en i ämnet väckt motion.

(1:a Avd.)

I en till Riksdagen den 13 december 1912 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande granskning hänvisad proposition, nr 9, har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva, att tre till förra kronofogdebostället $\frac{3}{4}$ mantal Väderstad nr 5 i Väderstads socken av Östergötlands län hörande lägenheter må, var och en med i statsrådsprotokollet tillstyrkt område, från egendomen upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen av berörda grunder meddelade närmare bestämmelser med förbehåll om skyldighet för köpare av lägenheten Väders att låta änkan Helga Emanuelsson under sin livstid hava henne tillhöriga byggnader kvarstående å lägenheten mot en gottgörelse till lägenhetsägaren av 10 kronor för år.

Till berörda statsrådsprotokoll har departementschefen i detta ärende anfört följande:

»Vid en den 22 augusti 1911 hållen uppskattningsförrättning för förnyad utarrendering från den 14 mars 1914 av förra kronofogdebostället $\frac{3}{4}$ mantal Väderstad nr 5 i Väderstads socken av Östergötlands

län, vilken egendom lämnar mer än 600 kronor i årligt arrende, hava uppskattningsmännen väckt förslag om försäljning av tre lägenheter från egendomen.

Med anledning härav har domänstyrelsen med underdånig skrivelse den 9 februari 1912 underställt det väckta förslaget Kungl. Maj:ts nådiga prövning och därvid överlämnat instrumentet över berörda uppskattningsförrättning samt övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av extra lantmätaren J. Stånggren år 1910 upprättad karta över egendomen med tillhörande beskrivning.

Av handlingarna inhämtas, bland annat, följande.

Egendomen, som är belägen 0.2 mil från Väderstads järnvägsstation och 1.4 mil från Skeninge, innehåller en sammanlagd areal av 52 hektar 27.3 ar.

Å egendomen finnas följande med innehavarna tillhöriga byggnader försedda lägenheter, nämligen en benämnd Väders, som innehaves av jordbruksarbetaren Valfrid Gustafsson, en benämnd Svanberget, som innehaves av jordbruksarbetaren Karl Gustafsson, och en benämnd Ekeberg, som innehaves av jordbruksarbetaren Johan Karlsson. Avståndet till huvudgården är från de två förstnämnda lägenheterna omkring 300 meter och från den sistnämnda omkring 1 kilometer.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att dessa tre lägenheter skulle till sina respektive innehavare, vilka samtliga vore skötsamma personer, försälas, Väders med det område, som å förberörda karta motsvarar ägofigurerna nr 14, 14 a, 14 b, 16 a, 17—20 med en sammanlagd areal av 59.7 ar, därav 38.5 ar tomt och åker, 17.8 ar avrösningsjord samt 3.4 ar impediment; Svanberget med det område, som omfattar å kartan ägofigurerna nr 15 och 16 med en sammanlagd areal av 52.9 ar, därav 27.9 ar tomt och åker och 25 ar avrösningsjord, samt Ekeberg med det område, som omfattar å kartan ägofigurerna nr 24, 24 a, 25 och 26 med en areal av 77.2 ar, därav 64.7 ar tomt och åker, 8 ar äng och 4.5 ar avrösningsjord.

Lägenheterna hava åsatts följande saluvärden: Väders 230 kronor, Svanberget 190 kronor och Ekeberg 410 kronor.

Vid försäljning av lägenheten Väders borde enligt uppskattningsmännens åsikt 70-åriga änkan Helga Emanuelsson, vilken ägde några å lägenheten befintliga byggnader, förbehållas rätt att under sin livstid hava dessa byggnader kvarstående mot samma avgäld som hittills eller 10 kronor för år. Änkan Emanuelssons son Ernst Em. Gustafsson hade visserligen anmält sig vilja inlösa den tomt, varå byggnaderna äro belägna, men då desamma vore mycket förfallna samt Gustafsson

enligt uppgift mindre exemplarisk, hade uppskattningsmännen ansett sig ej kunna förorda särskild avsöndring av denna tomt.

Därest ifrågavarande tre lägenheter icke komme att försäljas, hava de åsatts följande arrendevärden: Väders 12 kronor, Svanberget 10 kronor och Ekeberg 22 kronor.

Då någon vidare framställning om förvärvande av eget hem vid Väderstad ej skett och då ej heller någon ytterligare del av egendomen ansetts därtill lämplig, hade uppskattningsmännen ej föreslagit någon vidare avsöndring.

Varken Kungl. Maj:ts befallningshavande eller domänstyrelsen har haft något att erinra mot uppskattningsmännens förslag.

För egen del har jag icke annat att anmärka mot förslaget än att dels till lägenheten Väders bör läggas jämväl ägofiguren nr 18 a, innehållande 30 kvadratmeter impediment, varigenom lägenhetens hela areal uppgår till 60 ar, dels ock, då enligt beskrivningen till Stånggrens karta under ägofiguren nr 24 upptagits utom 55.3 ar åker jämväl 40 kvadratmeter impediment, vilka av uppskattningsmännen ej medräknats, lägenheten Ekebergs areal rätteligen bör utgöra 77.6 ar. Denna tillökning i arealerna kan emellertid icke inverka på lägenheternas saluvärden.»

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått en av herr *Sterne* i Andra kammaren väckt motion, nr 225, vari hemställts, att Riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts ovannämnda proposition i vad den rör lägenheten Väders, måtte begära, att ny uppskattningsförrättning snarast må verkställas å det område, som å vederbörande karta betecknas med ägofigurerna nr 14, 14 a, 14 b, 16 a, 17—20, i syfte att arbetaren Ernst Emil Gustafsson må beredas tillfälle få sin önskan om köp av tomtmarken till sin moders — änkan Helga Emanuelsson — byggnader i vederbörlig ordning prövad.

Motion.

Till stöd för sitt förslag har motionären, efter att hava redogjort för Kungl. Maj:ts framställning uti nu förevarande hänseende, anfört följande:

»På grund av de framställningar, som sålunda gjorts rörande lägenheten Väders, har förbemälda Ernst Emil Gustafsson genom hänvändelse till undertecknad gjort några erinringar, vilka vid av mig på platsen verkställda förfrågningar och undersökningar visat sig vara av den art, att jag funnit en framställan om avslag på Kungl. Maj:ts proposition i den del, som rör lägenheten Väders, synnerligen välbefogad i syfte att bereda möjlighet för Ernst Emil Gustafsson att även komma i åtnjutande av förmånen att friköpa tomten till sin åldriga moders byggnader.

Som stöd för detta påstående vill jag framhålla, att å lägenheten Väders äro dels uppförda en bostadslägenhet med uthus tillhörig jordbruksarbetaren Valfrid Gustafsson, densamma som i Kungl. Maj:ts proposition föreslagits som köpare av hela området, dels två bostadslägenheter med tillhörande uthus tillhöriga den 72-åriga änkan Helga Emanuelsson. Den ena av dessa bebos av henne själv och den andra av sonen Ernst Emil Gustafsson. Dessa änkans byggnader uppfördes för cirka 50 år sedan på de kala stenknallar, varav tomten i huvudsak består, och genom henne och barnen samt i livstiden hennes man ha genom otroliga mödor små odlingar och fruktträdplanteringar åstadkommits. Hon själv har nu kommit till sin ålders sena höst och har mänskligt att döma ej många år kvar att leva för att njuta ett strävsamt arbetarlivs frukter. Hennes enda glädje är den naturliga känslan av att ha framskapat något litet av värde för sina barn. Men när nu det budet nådde hennes öron, att inte hennes son skulle få den önskade rätten att friköpa tomten och säkerställa de små hemmens värde, då kan sorgen, blandad med några droppar bitterhet, lättare tänkas än beskrivas. De framställda skälen för ett avslag äro ock av den natur, att de djupt gripit modershjärtat, detta i all synnerhet därför, att vare sig hon eller hennes son känna med sig, att domänstyrelsens avstyrkande motiv äro rättvisa. Ja, vad mera är, vare sig grannarna eller personer i kommunal förtroendeställning i socknen äga någon kännedom om att Gustafsson vore »mindre exemplarisk». Som bevis härför biläggas dels frejdebetyg dels ock intyg från kommunalstämmans ordförande i Väderstads socken och intyg från självägande lantbrukare och andra grannar till Ernst Emil Gustafsson.

Vad sedan vidkommer påståendet, att byggnaderna äro »mycket förfallna», så må därom sägas att bostadshusen äro precis lika andra dylika små typiska lägenheter, och jag har själv vid besök å platsen ej kunnat finna, att de äro sämre underhållna än andra dylika lägenheter eller åtminstone äro de av skäligen likartad beskaffenhet i fråga om underhåll med de lägenheter, vars ägare medgivits rätt till inköp av respektive tomtmarker.

Av vad sålunda redan anförts, torde framgå, att domänstyrelsen i sitt yttrande rörande Ernst Emil Gustafsson blivit missledd, och under alla förhållanden bör saken vara av den beskaffenhet, att den behöver en ny behandling med fästat avseende vid de å lägenheten Väders befintliga byggnaderna, tillhöriga änkan Helga Emanuelsson, och hennes sons önskemål att få friköpa den tomtmark varå dessa äro belägna.»

Mot Kungl. Maj:ts framställning om upplåtelse av lägenheterna Svanberget och Ekeberg har utskottet icke något att erinra. Vad angår lägenheten Väders vill det på grund av vad motionären anfört i ärendet synas, som om den av arbetaren Ernst Emil Gustafsson gjorda framställningen att få inlösa den tomt, varå hans moder änkan Helga Emanuelsson tillhöriga byggnader äro belägna, tillkommit jämväl i moderns intresse ävensom av henne livligt biträdde. Då utskottet finner det rättvist och billigt, att, därest änkan Emanuelsson tilläventyrs skulle önska att själv inköpa tomtmarken till sina byggnader, möjlighet därtill beredes henne, bör, enligt utskottets mening, ifrågavarande lägenhet icke upplåtas innan änkan blivit satt i tillfälle att, om hon så önskar, efter i vanlig ordning skedd uppskattning anhålla om köp av den utav henne innehavda tomtmarken.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

a) att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad den avser lägenheterna Svanberget och Ekeberg, samt

b) att Riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition, i vad den rör lägenheten Väders, må, i anledning av herr Sternes ifrågavarande motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att änkan Helga Emanuelsson måtte beredas tillfälle att, om hon så önskar, ansöka om köp av tomtmarken till sina å lägenheten befintliga byggnader ävensom, i förekommande fall, efter skedd uppskattning få sin önskan om köp i vanlig ordning prövad.

Stockholm den 10 mars 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Närvarande: herrar Persson, Tamm, Odelberg, Fahlén, Lundell, greve Hamilton, Kronlund, Linders, greve Wachtmeister, Ingeström, Barthelson, Berggren, Jonsson, Ekerot, Nilsson i Tänga och Gustafsson.